

Regeringskansliet

Yttrande över utkast till lagrådsremiss: Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd

Er beteckning: Ju2024/00480

Övergripande synpunkter

Länsstyrelsen Västernorrland (fortsättningsvis Länsstyrelsen) delar bedömningen att levnadsvillkoren bör förbättras för personer med tillfälligt skydd. Länsstyrelsen tillstyrker därför förslagen i utkastet till lagrådsremiss, med undantag för förslagen i kapitel 6, om att utlänningar med tillfälligt skydd inte ska anses vara bosatta enligt Socialförsäkringsbalken och kapitel 8, om att gruppen inte ska omfattas av Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Länsstyrelsen anser att analysen av förslagens konsekvenser är otillräcklig, såväl för det allmänna som för enskilda.

Vidare behövs en särskild lösning för att undvika att många av de som är anvisade enligt LMA (Lag om mottagande av asylsökande m.fl.) behöver flytta till en ny kommun i samband med folkbokföring. Det behöver prioriteras utifrån att systemet i sin helhet bygger på att alla som kan i målgruppen arbetar.

Slutligen efterfrågar Länsstyrelsen en analys av hur förslagen i utkastet till lagrådsremiss förhåller sig till andra pågående utredningar och beslutsprocesser. Effekterna av förslagen är mycket svåra att bedöma när så många osäkerhetsfaktorer finns, bland annat kopplat till bosättningsregelverket och tillståndsfrågan när de nuvarande uppehållstillstånden enligt massflyktsdirektivet löper ut.

Synpunkter på innehåll i kapitel 4, 6 och 8

Länsstyrelsen ställer sig positiv till förslaget att målgruppen folkbokförs tidigare. Däremot anser Länsstyrelsen, i motsats till utredningens förslag, att målgruppen bör omfattas av samma rättigheter som andra utlänningar som vistas lagligt i Sverige, så att det inte uppstår omotiverade skillnader mellan olika grupper.

Länsstyrelsen avstyrker därför förslagen att målgruppen inte ska anses vara bosatta enligt Socialförsäkringsbalken liksom inte omfattas av Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Förslagen riskerar att ge sämre förutsättningar, jämfört med om lagstiftningen inte implementeras, särskilt för barn och barnfamiljer, unga vuxna, personer över 66 år och personer med funktionsnedsättning.

Länsstyrelsen anser vidare att det är olämpligt att införa begränsningar i rätten till bosättningsbaserade förmåner för målgruppen innan utredningen om en ny modell för kvalificering till socialförsäkring och ekonomiskt bistånd för nyanlända och icke-medborgare har slutredovisats och behandlats.

Konsekvenser

Länsstyrelsen anser att förslaget borde ha föregåtts av en fördjupad analys med utgångspunkt i barnet som egen rättighetsbärare, liksom mer djupgående analyser med utgångspunkt i vad förslaget kan komma att medföra för den enskilde individen.

Enligt utkastet till lagrådsremiss är 71 procent av målgruppen kvinnor och barn. Utifrån detta kan det antas att ensamstående kvinnor med barn är vanligt förekommande. Denna grupp riskerar att drabbas extra hårt av att vara exkluderade från vissa bosättningsbaserade förmåner, såsom barn- och bostadsbidrag, som kan vara avgörande för att inte behöva ansöka om ekonomiskt bistånd hos kommunen.

Vidare anser Länsstyrelsen att särskilda bestämmelser bör övervägas för de barn som enligt förslaget omfattas av skolplikt, men som har möjlighet att fortsätta studier på distans från Ukraina, i synnerhet för dem som har kort tid kvar på sin skolgång i hemlandet.

Länsstyrelsen saknar även konsekvensbeskrivning för de grupper inom målgruppen som skulle komma att stå utanför etableringsprogrammet.

Slutligen konstaterar Länsstyrelsen att målgruppen efter folkbokföring inte skulle komma att omfattas av tidiga insatser för asylsökande enligt Förordning (2016:1364) om statsbidrag till verksamheter för asylsökande m.fl. Länsstyrelsen vill därför framhålla att tillgång till etableringsprogrammet och andra etableringsfrämjande insatser är av särskild vikt för målgruppen.

Allmänna synpunkter: Bosättning

Det är positivt att Regeringskansliet ser över delar av bosättningsregelverket. Länsstyrelsen anser att utlänningar med tillfälligt skydd som anvisats till kommunala boenden enligt LMA bör ha möjlighet att bo kvar i kommunen efter folkbokföring. Detta är viktigt då många har rotat sig i sin boendekommun, många i gruppen arbetar och barn går i skola. Men också utifrån att systemet i sin helhet bygger på att alla som kan i målgruppen arbetar. Upprepade flyttar innebär också utmaningar för det allmänna, inte minst möjligheten att identifiera utsatthet.

Länsstyrelsen ser positivt på att de som idag bor i kommunala boenden får fortsatt stöd och hjälp med boende genom en anvisning enligt bosättningslagen. Däremot gör länsstyrelsen bedömningen att nuvarande bosättningsregelverk inte kommer möjliggöra för samtliga individer som bor i kommunala boenden att kunna bo kvar i samma kommun som de bor i idag. Det är därför av stor vikt att Regeringskansliet i sin pågående översyn av bosättningsregelverket särskilt ser över frågan om att undvika flyttar för individer som idag bor i kommunala boenden.

Om förslagen (eller en förlängning av massflyktsdirektivet) påverkar mottagandet på anvisning enligt 2024 och/eller 2025 års läns- och kommunal bör det tydliggöras skyndsamt.

I Västernorrland är måluppfyllelsen avseende anvisningar till kommuner av skyddsbehövande enligt Massflyktsdirektivet hög sedan starten 2022. En betydande andel av målgruppen har enligt aktörer med insatser på området kommit i arbete och bidragit till länets kompetensförsörjning, vilket inte minst är en stor utmaning i en tid med ett antal större pågående regionala industrietableringar.

Länsstyrelsen vill också lyfta att det finns utmaningar med att ha två parallella system för bosättning och anvisning av utlänningar med behov av tillfälligt skydd, ett för de första tolv månaderna och ett för mottagande efter folkbokföring. Det ställer krav på en ökad tydlighet i övergångsfasen från LMA till folkbokföring, vad gäller bland annat

ersättningar till den enskilde och kommuner. Det gör också mottagningssystemet och regelverken mer komplicerade och ställer krav på kommuner att hantera två olika typer av boendelösningar med olika anvisnings- och ersättningssystem.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsråd Daniel Gustafsson med integrationsutvecklare Hanna Norberg som föredragande.

I den slutliga handläggningen har också enhetschef Stina Esselström, integrationsutvecklare Linnéa Lagergren samt utvecklare inom mänskliga rättigheter Sara Marklund medverkat.

Länsstyrelsernas nationella samordnare för bosättningsfrågor har tagit del av ärendet.